
Argos Radio1
22 september 2016

Interview van Kalmthout

Een interview van Willem de Haan

*** START TRANSCRIPTIE***

“Als het echt zo gemakkelijk zou zijn dat iedere vreemdeling die terug wil naar zijn land van herkomst ook terug kon, dan hadden we een deel van het probleem in ieder geval opgelost”, dat zegt emeritus hoogleraar vreemdelingen recht Anton van Kalmthout. Hij is uiterst kritisch over het beleid van de Dienst terugkeer en Vertrek.

In de Vrijheidsbeperkende locatie in Ter Apel zitten 45 mensen langer dan een jaar, zonder dat hun vertrek naar het land van herkomst dichterbij komt. Wat vindt u daarvan?

“De vraag is hoelang je mensen dit kan aandoen, wat er de bedoeling van is om mensen zolang daar vast te houden. In ieder geval blijkt dat voor een bepaalde groep mensen dit kennelijk niet de goede regeling is want zo’n VBL is bedoeld voor een korte periode. Eén van de ergste dingen voor mensen die geen verblijfsvergunning hebben, die niet terug willen of die niet terug kunnen, is de uitzichtloosheid, de somberheid en de psychische problemen die dat met zich brengt. Ieder mens wil zich kunnen ontwikkelen, en als je dat niet kan, en in de marge van de samenleving moet verblijven dan wordt jouw menszijn je grotendeels ontnomen. Dat is ondragelijke en niemand kan dat op langere termijn doorstaan en je zou het ook niemand mogen aandoen.”

Is dat de verantwoordelijkheid van de betrokkene zelf of de verantwoordelijkheid van de overheid?

“Ik denk dat beide een verantwoordelijkheid hebben, er gaan ook mensen terug die de afweging maken: mijn leven daar of mijn leven hier, maar je kunt je toch de vraag stellen: als mensen zo’n ellendig bestaan hier verkiezen boven terugkeer, oordelen we dan wel goed over de vraag wat die mensen daar te wachten staat? Wordt er bij de beoordeling van de feiten niet veel te licht geoordeeld over wat de mensen vrezen, waar ze bang voor zijn, wat ze daar te wachten staat? We kijken er als juristen naar, we kijken of de regels in acht zijn genomen, maar wat mensen ervaren en voelen en waar ze bang voor zijn is toch vaak van een hele andere orde en dat kun je ook niet altijd overdragen in een dossier”.

De directeur van de Dienst Terugkeer en Vertrek stelt dat iedereen die vrijwillig terug wil ook terug kan. Dus dat mensen daar zo lang zitten ligt aan hen zelf.

“Dat wordt al twintig, 25 jaar lang gezegd, maar de werkelijkheid is toch een stuk grilliger. We weten dat een heleboel landen slechts mondjesmaat mensen terug nemen, landen hebben er vaak ook geen belang bij om mensen terug te nemen, daar schort het al heel vaak aan. Ook de DT & V weet dat als mensen bereid zijn om terug te keren, dat ook DT & V er in heel veel gevallen niet in slaagt het betreffende papier, het laissez passer op de ambassade of het consulaat te verkrijgen.”

Dat geldt ook bij vrijwillige terugkeer?

“Ambassades reageren heel verschillend. Er zijn ambassades die van mening zijn dat Nederland teveel de nadruk legt op het belang van de Nederlandse overheid om mensen terug te sturen en die ook niet bereid zijn om bij onvrijwillige terugkeer mee te werken. Veel ambassades redeneren: Laat ze maar in Europa blijven, daar geldt verdienen en dat naar ons opsturen. Wij hebben al genoeg problemen.”

Maar als een vreemdeling zich meldt en zegt: “ik wil terug” dan heeft die ambassade toch geen keus om daar aan mee te werken?

“Dat klopt, tenzij niet vastgesteld kan worden dat iemand uit dat land komt. In veel gevallen dat zie je tussen Algerije en Marokko, je ziet het ook met Azerbeidzjan en Armenië, de bevolkingssystemen zijn niet zodanig dat makkelijk is vast te stellen of iemand uit dat land afkomstig is of niet.”

Zegt u dan dat wanneer een ambassade maar enige twijfel kan oproepen over de nationaliteit dan zal die zeggen: ik weet niet of jij uit mijn land komt, ik neem jou niet terug?

“Men heeft er vaak helemaal geen belang bij om iemand waarvan men twijfelt terug te nemen, iemand heeft geen paspoort heeft en waarbij onderzoek in het land zelf niks oplevert, dan wordt het antwoord: Nee.”

Nu verblijft een aantal mensen lange tijd op de VBL, moeten we het anders doen?

“Ke zou ook bij die vrijheidsbeperkende locatie een maximum verblijfsduur moeten stellen want op langere termijn is of het nu gesloten of open is, je bent zo beperkt in alles wat je kan en mag dat het verschil tussen vreemdelingendetentie of deze locatie steeds kleiner wordt. .Waarom zou je bij vreemdelingendetentie wel een termijn van 18 maanden stellen en bij de VBL iemand 6, 8 of 10 jaar vast kunnen zetten? De vreemdeling mag er dan wel uit, maar je mag niks dus je bent net zo goed gevangene van het systeem. Ik zou me kunnen voorstellen dat je zegt als iemand 2 of 3 jaar in een VBL zit en ook DT & V slaagt er niet in om terugkeer te realiseren, dan moet je - tenzij het een pertinente dwarsligger is - opnieuw kijken of er gegronde redenen zijn waarom iemand vreest om terug te keren dan moet je opnieuw de vraag stellen of dat op langere termijn niet zwaarder moet meewegen in je beslissing. Je kunt niet iemand 10, 20 30 jaar lang in een vrijheid beperkende locatie laten zitten.”

Brengt de overheid mensen voor een onmogelijk dilemma als er geen termijn is aan de verblijfsduur in de VBL is?

“Het dilemma is: een sober en droef bestaan in Nederland tegenover een bestaan in een Land waar je vandaan komt wat kennelijk nog veel erger is dan het minimale wat je hier hebt. Het de vraag of dat een juist ethisch dilemma is. Natuurlijk kan de overheid zeggen: het is uw keuze, maar wat voor keuze is dat dan. En dan zal de overheid zich ook terdege moeten interesseren en in het beleid mee laten wegen of het wel een reële keuze is. De keuze of terugkeer naar een land waar je echt tot in je diepste vezel angst voor hebt, geen toekomst hebt of traumatische ervaringen hebt gehad om dan de keuze te geven: terug en anders hier in een VBL of op straat, dat is een onjuist keuze waar mensen voor gesteld worden.”

Kijken we te juridisch in het huidige vreemdelingenbeleid?

“Dat denk ik ja. De beperkte manier waarop we nu bijvoorbeeld het buiten schuld criterium toepassen en ook het schrijnendheidsaspect, dat dat veel zwaarder zou moeten wegen, dat gebeurt nu veel te weinig. Terwijl dat is wat je in een humanitair vreemdelingenbeleid zou verwachten. Dat we meer

naar het verhaal van de mens kijken dan alleen naar de juridische werkelijkheid. Die laatste is maar een deel van de werkelijkheid en die kan niet de echte werkelijkheid altijd volledig vangen. Ik denk dat de verhalen van de mensen andere verhalen zijn dan waar de overheid van uit gaat. Het is niet een kwestie van ik kan terug dus ik ga terug, de achtergronden, de motieven van de mensen - ik heb het al vaker gezegd - die zijn kennelijk zo zwaarwegend om de ellende van een VBL of vreemdelingenbewaring voor lief te nemen. Ik blijf van mening dat die verhalen veel serieuzer genomen zouden moeten worden dan nu het geval is.”

Wat zou u aan het hele vreemdelingenbeleid willen veranderen?

“Ik denk dat een van de aspecten die in Europa niet voldoende in acht genomen wordt, is dat we weinig mogelijkheden bieden aan mensen van buiten Europa om hier een bestaan op de bouwen door de arbeidsmarkt open te stellen. Eigenlijk zijn er maar twee manieren om Europa binnen te komen: ofwel via een asielverzoek, of wel als illegaal. Een derde weg is er niet. Er wordt al jaren over gesproken, over de introductie van een blauwe kaart, zoals de Amerikanen de groene kaart kennen. Ik denk dat de politiek er binnenskamers allang van overtuigd is dan dit moet gebeuren. Maar geen politicus durft dat nu te zegen met de verkiezingen die er in een aantal landen aan zit te komen. Als je geen ruimte biedt voor tijdelijke arbeidsmigratie dan stopt en verstop je de asielprocedure, en tegelijkertijd creëer je een hele grote groep illegale vreemdelingen. Juist die derde weg zorgt ervoor dat mensen zichtbaar en ook controleerbaar blijven en tegelijkertijd laat je ze deel uitmaken van de samenleving. Dat levert vast ook bezwaren op, maar veel minder dan wanneer je met miljoenen in Europa onzichtbare illegale vreemdelingen moet zien te dealen wat op langere termijn ok een samenleving in z'n wortels kan aantasten. Want vergeet niet dat het leven van heel veel mensen in de illegaliteit allerlei problemen van medische en psychische en traumatische aard oproept. En het creëert ook een enorm brok van agressie van verzet wat je nu ook al ziet bij de mensen die buiten Europa in de kampen zijn opgesloten. Dat is een verloren generatie waar het verzet en de wrok tegen wat hen wordt aangedaan jegens Europa alleen maar zal doen toenemen, en dat levert op termijn zeer grote risico's voor onze veiligheid op, daar ben ik heel erg bang voor.”

*** EINDE TRANSCRIPTIE***